

การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย Evaluations of Teaching-Learning Strategies in the Practicum of the Fundamental of Nursing Course, The Thai Red Cross College of Nursing

วิไลพร สิงหนัดกิจ* นิตยา สมบัติแก้ว**

Wilaiporn Singhatanadgid* Nitaya Sombatkaew**

บทคัดย่อ

การวิจัยในชั้นเรียนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา จำนวน 189 คน ทดสอบความเที่ยงของแบบสอบถามด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.78 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.33$) 2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.39$, $SD = 0.51$) 3) ด้านทักษะการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.44$) 4) ด้านทักษะทางปัญญา ($\bar{X} = 4.08$, $SD = 0.46$) 5) ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.04$, $SD = 0.41$) และ 6) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลขและการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.44$) นักศึกษาเห็นว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชาคือรูปแบบการสอนข้างเตียง ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่ผู้สอนต้องบูรณาการทักษะการสอนที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมความมั่นใจและเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติเชิงวิชาชีพทั้ง 6 ด้าน ของนักศึกษาพยาบาล

ข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จำลองคล้ายจริง (Simulation scenario) ในรายวิชาภาคทฤษฎีด้วย เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องเมื่อนักศึกษามาเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติ

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน วิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน

Received: March 4, 2019 Revised: May 21, 2019 Accepted: June 3, 2019

* Corresponding Author, อาจารย์ สาขาวิชาการพยาบาลพื้นฐานและบริหารการพยาบาล สถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิรา สภากาชาดไทย E-mail: wilaipom.s@stin.ac.th

* Corresponding Author, Instructor, Fundamental of Nursing and Nursing Administration Branch, Srisavarindhira Thai Red Cross Institute of Nursing. E-mail: wilaiporn.s@stin.ac.th

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นักวิชาการอิสระ

** Assistant Professor, Independent scholar

Abstract

The objective of this classroom-based research is to evaluate the teaching and learning strategies in the Practicum of the Fundamental of Nursing course, according to the Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF). The subjects consisted of 189 second-year nursing students who enrolled in the course. The questions were analyzed by Cronbach's alpha coefficient, with a reliability of 0.78. Descriptive statistics were used to analyze the data in this study.

The research found that students assessed the learning outcomes of the course as "high" in all 6 aspects, namely 1) Moral and ethics ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.33$); 2) Interpersonal relationship and responsibility ($\bar{X} = 4.39$, $SD = 0.51$); 3) Professional practice skills ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.44$); 4) Cognitive skills ($\bar{X} = 4.08$, $SD = 0.46$); 5) Knowledge ($\bar{X} = 4.04$, $SD = 0.41$); and 6) Numerical analysis skill and communication ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.44$). Students believe that a teaching and learning strategy that promotes understanding and achieving the learning outcomes of the course is a bedside teaching method. This teaching method requires that the instructor must integrate a variety of teaching skills to promote confidence and enhance professional practice in all 6 aspects of nursing students.

Suggestions: The simulation scenario should be adopted in the theoretical courses, as well, to ensure continuity when students enrol in practical courses.

Keywords: learning outcome, teaching-learning strategies, practicum of fundamental of nursing course

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพและทักษะทางสังคมของบัณฑิตที่สามารถวัดและประเมินผลได้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะสำคัญที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคปัจจุบันอย่างมีความสุขด้วยความมีคุณธรรมและจริยธรรม การผลิตบัณฑิตพยาบาลจึงยึดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualification Framework for Higher Education, TQF) โดยกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสาขาพยาบาลศาสตร์และมาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะปัญญา 4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ¹ ร่วมกับประกาศของสภาการพยาบาลเรื่องสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพด้านจริยธรรม จรรยาบรรณ และกฎหมาย ด้านการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และการผดุงครรภ์ สมรรถนะด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ การจัดการและการพัฒนาคุณภาพ สมรรถนะด้านวิชาการและการวิจัย สมรรถนะด้านการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพ สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสมรรถนะด้านสังคม² วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ปัจจุบัน คือ สถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิรา สภากาชาดไทย เป็นสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ผลิตบัณฑิตพยาบาลเพื่อสนองต่อความ

ต้องการของสภากาชาดไทยและสังคมมาร่วมหนึ่งศตวรรษ และในปี พ.ศ. 2555 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาลศาสตร์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสภากาชาดไทย โดยมุ่งเน้นให้บัณฑิตเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตอาสา และเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการพยาบาลและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้เหมาะสมในการปฏิบัติการพยาบาลและการดูแลตนเองให้มีสุขภาพที่ดี รวมทั้งมีความสามารถขั้นพื้นฐานในการจัดการสาธารณสุขและสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีภาวะผู้นำ สามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ใฝ่รู้ พัฒนาตนเอง วิชาชีพ และสังคมตลอดจนดำรงความเป็นไทยในกระแสโลกาภิวัตน์³ นอกจากนี้วิทยาลัยพยาบาลฯ ได้มีการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในหมวดวิชาชีพการพยาบาลที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีความรับผิดชอบ สามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการทำงานร่วมกับบุคลากรทีมสุขภาพ⁴

รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานมีวัตถุประสงค์ ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ในวิชาการพยาบาลพื้นฐานและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพและตอบสนองความต้องการของบุคคลได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติของการดูแล ซึ่งถือเป็นรายวิชาภาคปฏิบัติวิชาแรกที่เข้าสู่วิชาชีพ และเป็นรายวิชาที่มีความสำคัญในการวางรากฐานและหลักการพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับผู้เรียน สร้างเจตคติที่ดีต่อการขึ้นฝึกปฏิบัติการ

พยาบาล อันเป็นฐานสำคัญในการเรียนเพื่อต่อยอดรายวิชาอื่นในหมวดวิชาชีพต่อไป ที่ผ่านมารายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยการสาธิตและสาธิตย้อนกลับ การสอนข้างเตียง การประชุมปรึกษา การศึกษา ผู้รับบริการเฉพาะกรณีควบคู่ไปกับการศึกษาด้วยตนเองผ่านสื่อการเรียนรู้ของรายวิชา จากประสบการณ์ของการนิเทศนักศึกษาพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน พบว่าผู้เรียนมีความเครียดและวิตกกังวลต่อการวางแผนการพยาบาลผู้รับบริการเฉพาะกรณีและการเก็บประสบการณ์การเรียนรู้ของรายวิชา มีความไม่มั่นใจในการประเมินสภาพผู้รับบริการและทักษะการปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้งมีความเหนื่อยล้าในการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มักมีความกลัวและวิตกกังวลต่อการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลและการเตรียมความพร้อมก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติมีผลต่อความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลของผู้เรียน นอกจากนี้ปัจจัยแวดล้อมก็มีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ เพื่อน อาจารย์ และรูปแบบการเรียนการสอน⁵ เช่นเดียวกับประเมินผลการจัดการศึกษาของรายวิชาที่ผ่านมา พบว่า ผู้เรียนและผู้สอนส่วนใหญ่มีข้อคิดเห็นด้านบวก โดยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์รายวิชาในประเด็นที่สอดคล้องกัน ได้แก่ 1) รูปแบบที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ การวิเคราะห์และศึกษาผู้รับบริการเฉพาะกรณีและการสอนข้างเตียง 2) ประสบการณ์เรียนรู้รายวิชาในบางกิจกรรมไม่มีหรือเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ทำให้ไม่มั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลเท่าที่ควร 3) การเก็บประสบการณ์บางแหล่งฝึกไม่มี หรือ

แหล่งฝึกบางแห่งมีความเฉพาะด้าน ทำให้ประสบการณ์บางอย่างได้ไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ และ 4) ผู้เรียนจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริงและมีความผูกพันที่ลึกซึ้งต่อวิชาชีพนั้นก่อเกิดจากความเข้าใจของผู้สอนตามธรรมชาติของผู้เรียน

คณะผู้สอนของรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานได้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ของหลักสูตรและรายวิชาทั้ง 6 ด้านมากขึ้น โดยการถ่ายถอดผลลัพธ์การเรียนรู้จากหลักสูตรสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาและนำผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนในปีที่ผ่านมาเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมของผู้สอนโดยการประชุมทีมเพื่อกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแหล่งฝึก ร่วมกันพิจารณากำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จำเป็นของรายวิชาเพื่อลดความซ้ำซ้อนและเหนื่อยล้าของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชา นอกจากนี้ได้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนผ่านการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ผ่านสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะเชิงวิชาชีพโดยใช้สถานการณ์จำลองคล้ายจริง (simulation) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการตัดสินใจและแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า การใช้กระบวนการพยาบาลในการวิเคราะห์และวางแผนการพยาบาลผู้รับบริการเฉพาะกรณี เพิ่มช่องทางการประสานงานและให้คำปรึกษาทางโซเชียลมีเดีย และมีการประเมินความรู้อของผู้เรียนก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้วิจัยในฐานะเป็นคณะผู้สอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการจัดการเรียนการสอนมากกว่า 10 ปี ได้ตระหนักถึงความสำคัญ

ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่รายวิชากำหนด ควบคู่ไปกับการมีเจตคติเชิงบวกต่อวิชาชีพการพยาบาล จึงสนใจทำการศึกษาระเมินผลการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานตามการรับรู้ของผู้เรียนและผู้สอน เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าใช้กรอบแนวคิดการประเมินเชิงระบบประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลลัพธ์ (output) ร่วมกับแนวคิดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (มคอ.) สาขาพยาบาลศาสตร์ หมวดวิชาชีพภาคปฏิบัติ ซึ่งกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ไว้ 6 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน โดยผ่านแผนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน การเตรียมความพร้อมผู้สอนและผู้เรียนในกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ มีการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบหรือวิธีการที่หลากหลาย เน้นการเรียนรู้แบบผู้เรียนมีส่วนร่วม (Active learning) การศึกษาด้วยตนเองผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) และการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการฝึกปฏิบัติผ่านกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) ตลอดการฝึกปฏิบัติการ

พยาบาลพื้นฐานจำนวน 16 สัปดาห์ๆ ละ 2 วัน รวมทั้งสิ้น 32 วัน โดยมีการประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น^{6,7}

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ภายหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ระยะเวลาดำเนินงานตั้งแต่เดือนมกราคม-พฤษภาคม 2559

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 1222401 ปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน จำนวน 189 คน หลังจากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่ายจำนวน 24 คนตามความสมัครใจจำแนกตามแหล่งฝึกเพื่อให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่มๆ ละ 8 คน ภายหลังจากสิ้นสุดรายวิชา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิลำเนา เกรดเฉลี่ยสะสม เกรดรายวิชาการพยาบาลพื้นฐาน และปัญหาสุขภาพ

2. แบบประเมินการรับรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การรับรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) โดยมีค่าตั้งแต่ 1 (น้อยที่สุด) ถึง 5 (มากที่สุด) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม จำนวน 9 ข้อ 2) ด้านความรู้ จำนวน 5 ข้อ 3) ด้านทักษะทางปัญญา จำนวน 6 ข้อ 4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ จำนวน 4 ข้อ 5) ด้านทักษะการคิด วิเคราะห์เชิงตัวเลขและการสื่อสาร จำนวน 5 ข้อ และ 6) ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ จำนวน 6 ข้อ มีการแปลผลคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ 1.00-2.50 หมายถึง การรับรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับน้อย 2.51-3.50 หมายถึง การรับรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับปานกลาง และ 3.51-5.00 หมายถึง การรับรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับมาก

ตอนที่ 2 การประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน เป็นคำถามปลายเปิดมีทั้งหมด 3 ข้อ ประกอบด้วย วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงสำหรับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้

ส่วนที่ 2 แนวคำถามกึ่งโครงสร้างเพื่อการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ความคิดเห็นต่อรูปแบบ

การจัดการเรียนการสอนและรูปแบบการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (content validity)

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์การสอนด้านการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานจำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านระบบการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาและวิจัยเชิงระบบ จำนวน 1 ท่าน มีค่า CVI = .83 และทดสอบความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ในนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.78

สำหรับแนวคำถามการสนทนากลุ่มจะนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 3 ราย เพื่อดูความเหมาะสมของภาษา

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยและทดลองในคน วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทยตามเอกสารรับรองเลขที่ ECE-009-2558 ผู้วิจัยได้จัดทำใบพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างแนบไปพร้อมกับแบบสอบถาม โดยสาระสำคัญประกอบด้วย ผู้วิจัยแนะนำตนเอง และขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามตามความสมัครใจ พร้อมแจ้งให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธหรือยุติการเข้าร่วมโครงการได้โดยไม่มีผลกระทบใดต่อการเรียน ทั้งนี้

ข้อมูลที่ได้จะเป็นความลับและจะนำเสนอผลการ
ศึกษาในภาพรวมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการ
ศึกษาเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวม
ข้อมูลด้วยตนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนัดหมายเวลากับนักศึกษาพยาบาล
ชั้นปีที่ 2 แจกเอกสารชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน
การวิจัย และเอกสารแสดงการยินยอมเข้าร่วม
โครงการให้กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นแจกแบบสอบถาม
ข้อมูลทั่วไป แบบประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ และ
แบบประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการ
สอน พร้อมทั้งแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างส่งคืนเอกสารที่
กล่องรับแบบสอบถามภายใน 1 สัปดาห์ ที่สาขา
วิชาการพยาบาลพื้นฐานและบริหารการพยาบาล

2. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่าง
ง่ายจำนวน 24 คน ตามความสมัครใจ เพื่อการ
สนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไป คะแนนการรับรู้ผลลัพธ์การ
เรียนรู้ของผู้เรียน ข้อมูลความคิดเห็นต่อการจัดการ
เรียนการสอนของผู้เรียนและข้อมูลความคิดเห็นต่อ
การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิเคราะห์โดยใช้
สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม
เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน
ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการ
จัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล

พื้นฐานที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยของผู้เรียน
และผู้สอน โดยนำข้อมูลที่ได้ไปถอดเทปและจัด
กลุ่มคำตอบ (categorization)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างส่วน
ใหญ่มีอายุระหว่าง 19-21 ปี มีค่าคะแนนเฉลี่ย
สะสมระหว่าง 2.00-3.92 ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่
ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.60 กลุ่มตัวอย่างส่วน
ใหญ่ ร้อยละ 44.19 มีค่าเฉลี่ยรายวิชาการพยาบาล
พื้นฐานเท่ากับ 3.00 รองลงมา ร้อยละ 34.30 มีค่า
เฉลี่ยรายวิชาการพยาบาลพื้นฐานเท่ากับ 2.50
ส่วนใหญ่ร้อยละ 89.73 ไม่มีปัญหาสุขภาพ

2. ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล
ชั้นปีที่ 2 ภายหลังเรียนวิชาปฏิบัติการพยาบาล
พื้นฐาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้
ผลลัพธ์การเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$
4.19, $SD = 0.35$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า
ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม
($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.33$) รองลงมาคือ ด้านความ
สัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} =$
4.39, $SD = 0.51$) ด้านทักษะการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ
($\bar{X} = 3.79$, $SD = 0.67$) ด้านทักษะทางปัญญา
($\bar{X} = 4.08$, $SD = 0.46$) ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.04$,
 $SD = 0.41$) และด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิง
ตัวเลขและการสื่อสารฯ ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.44$)
ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล ภายหลังจากเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของผู้เรียน จำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม (n = 189)

ผลลัพธ์การเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.55	0.33	มาก
1.1 สามารถแยกแยะความถูกต้อง ความดี และความชั่ว	4.73	0.47	มาก
1.2 เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยไม่เกียติและไม่เลือกปฏิบัติ	4.88	0.34	มาก
1.3 รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและผลการปฏิบัติ	4.74	0.47	มาก
1.4 มีความเอื้ออาทรและเมตตากรุณา	4.71	0.47	มาก
1.5 วิเคราะห์ปัญหา/ประเด็นจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล	3.97	0.62	มาก
1.6 มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ และตรงต่อเวลา	4.58	0.56	มาก
1.7 ตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิผู้อื่น	4.77	0.44	มาก
1.8 มีจิตอาสา เสียสละในการปฏิบัติงาน	4.50	0.58	มาก
ด้านความรู้	4.04	0.41	มาก
2.1 มีความรู้ในศาสตร์การพยาบาลพื้นฐานและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	3.94	0.58	มาก
2.2 มีความรู้ในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้รับบริการ	4.14	0.61	มาก
2.3 มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีผลต่อภาวะสุขภาพ	4.22	0.53	มาก
2.4 มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติการพยาบาล	3.97	0.63	มาก
ด้านทักษะทางปัญญา	4.08	0.46	มาก
3.1 รับรู้ในศักยภาพและจุดอ่อนเพื่อการพัฒนาของตนเอง	4.58	0.51	มาก
3.2 สืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	4.17	0.67	มาก
3.3 นำข้อมูลและหลักฐานไปใช้ในการอ้างอิงและแก้ปัญหาทางการพยาบาลในรายวิชาได้อย่างมีวิจารณญาณ	3.98	0.66	มาก
3.4 คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยใช้ศาสตร์การพยาบาลพื้นฐานและศาสตร์เชิงวิชาชีพ	3.80	0.60	มาก
3.5 แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานโดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์	3.88	0.65	มาก
3.6 พัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์	3.88	0.64	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล ภายหลังจากเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของผู้เรียน จำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม (n = 189) (ต่อ)

ผลลัพธ์การเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	4.39	0.51	มาก
4.1 สามารถปรับตัวในการเรียนและสร้างสัมพันธ์ภาพได้	4.36	0.61	มาก
4.2 สามารถทำงานเป็นทีมในบทบาทผู้นำและสมาชิกทีมได้	4.30	0.66	มาก
4.3 มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และต่อผลการปฏิบัติการพยาบาลที่เกิดขึ้น	4.52	0.56	มาก
ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลขและการสื่อสารฯ	3.99	0.44	มาก
5.1 สามารถประยุกต์ใช้หลักคณิตศาสตร์และสถิติได้เหมาะสม	3.81	0.65	มาก
5.2 วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารได้	4.00	0.56	มาก
5.3 สื่อสารกับผู้รับบริการ ผู้ร่วมงาน และบันทึกทางการพยาบาลได้	3.96	0.61	มาก
5.4 สามารถสืบค้นข้อมูลเพื่อปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานได้	4.18	0.63	มาก
5.5 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.01	0.56	มาก
ด้านทักษะการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ	4.10	0.44	มาก
6.1 ปฏิบัติทักษะการพยาบาลพื้นฐานอย่างเป็นองค์รวม	4.07	0.63	มาก
6.2 ปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานครอบคลุม การดูแลรักษา การฟื้นฟูสภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสุขภาพ	4.04	0.63	มาก
6.3 ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่มีมอบหมายได้อย่างเหมาะสมและทันเวลา	4.20	0.57	มาก
6.4 ปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและความหลากหลายทางวัฒนธรรม	4.47	0.56	มาก
6.5 มีภาวะผู้นำในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน	3.79	0.67	มาก
6.6 สามารถปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์ต่างๆ ได้	4.02	0.55	มาก
ภาพรวมผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน	4.19	0.35	มาก

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน (n = 189)

วิธีการจัดการเรียนการสอน	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การสอนข้างเตียง	153	80.95	36	19.05
2. การสอนสาธิต	139	73.54	50	26.46
3. การศึกษาผู้รับบริการเฉพาะกรณี	100	52.91	89	47.09
4. การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล	49	25.93	140	74.07
5. การประชุมปรึกษาก่อนและหลังปฏิบัติการพยาบาล	76	40.21	113	59.79
6. การวิเคราะห์ตนเองผ่านการสะท้อนคิด	44	23.28	145	76.72

3. ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 80.95 คิดเห็นว่าการสอนข้างเตียง เป็นวิธีการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น รองลงมา คือ รูปแบบการสอนสาธิต คิดเป็นร้อยละ 73.54 ส่วนอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การศึกษาผู้รับบริการเฉพาะกรณี กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกันว่าเป็นรูปแบบที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักการปรับเปลี่ยนแผนการพยาบาลให้เหมาะสมกับสถานการณ์เพราะบุคคลมีความแตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 52.91 ในขณะที่อีกร้อยละ 47.09 ไม่เห็นด้วยเนื่องจากการเขียนแผนการพยาบาลต้องใช้เวลาในการวิเคราะห์และเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ ทำให้หนักอึ้งและเกิดความเหนื่อยล้าในการปฏิบัติการพยาบาล

ส่วนการวิเคราะห์ตนเองผ่านการสะท้อนคิด กลุ่มตัวอย่างบางส่วนรับรู้ว่าเป็นวิธีการสอนที่ทำให้ได้ทบทวนและสะท้อนการกระทำของตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 23.28 ในทางตรงข้ามรูปแบบการสอน

ที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าได้ส่งเสริมการเรียนรู้ในรายวิชา คือ การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การประชุมปรึกษาก่อนและหลังปฏิบัติการพยาบาล และ คิดเป็นร้อยละ 74.07 และ 59.76 ตามลำดับ

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ภายหลังจากสิ้นสุดการเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ผู้เรียนมีค่าคะแนนสูงสุด 85.3 คะแนน ค่าคะแนนต่ำสุด 65.4 คะแนน ผลการตัดเกรด A ร้อยละ 4.80, B⁺ ร้อยละ 23.80, B ร้อยละ 41.30, C⁺ ร้อยละ 25.40, และ C ร้อยละ 4.80 โดยมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาเท่ากับ 3.00

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, $SD = 0.35$) สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา⁸⁻¹¹ ที่พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

แห่งชาติ (TQF) ของนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเป็นการผสมผสานรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนปรับวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการใช้วงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA)⁶ มีการเตรียมความพร้อมผู้เรียนซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นปัจจัยส่งเสริมที่ทำให้การเรียนการสอนในภาคปฏิบัติมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมสูงจะเป็นปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอนและนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น⁵ รวมถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติการพยาบาลก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติจริง 1 สัปดาห์ โดยการออกแบบสถานการณ์จำลองคล้ายจริง (Simulation scenario) เพื่อเตรียมตัวผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจบริบทสภาพผู้รับบริการบนหอผู้ป่วย ได้ฝึกทักษะการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของนพวรรณ บุญบำรุง และศุทธิจิต ภูมิวัฒน์¹² ที่พบว่าการใช้สถานการณ์จำลองคล้ายจริงในการฝึกทักษะการพยาบาล นักศึกษามีการรับรู้ว่าตนเองสามารถปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล และมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานจริงบนหอผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้รายวิชายังกำหนดให้ผู้เรียนมีการจัดทำผังสรุปความคิดเพื่อให้ฝึกการเชื่อมโยงความรู้ การคิดเชิงวิเคราะห์อย่างมีเหตุและผลเพื่อนำเสนอข้อมูลในการประชุมปรึกษาทางการพยาบาลในทุกสัปดาห์ ทำให้นักศึกษามีความเข้าใจภาวะสุขภาพ สามารถปฏิบัติการพยาบาลได้สอดคล้องกับปัญหาผู้รับบริการมากขึ้น สนับสนุนการศึกษาของศรีนรินทร์ วัฒนธรรนนท์ และนนทยา แสงทรงฤทธิ์¹³ ว่าการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการปฏิบัติการ

พยาบาลร่วมกับการจัดทำผังสรุปความคิดมีส่วนช่วยให้นักศึกษามีความรู้และเชื่อมั่นในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้รายวิชายังมีการให้นักศึกษาได้ฝึกทดลองปฏิบัติในห้องปฏิบัติการพยาบาลเพื่อเพิ่มทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานจนเกิดความมั่นใจในการฝึกทักษะการปฏิบัติจริงบนแหล่งฝึก ซึ่งสนับสนุนการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การฝึกทดลองปฏิบัติด้วยตนเองในห้องปฏิบัติการพยาบาลเป็นการทบทวนและฝึกปฏิบัติในทักษะซ้ำๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้และเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการคิดรู้ การตัดสินใจ และการตระหนักถึงความสำคัญของการนำความรู้ภาคทฤษฎีและทดลองปฏิบัติไปใช้ต่อในการปฏิบัติจริง จนเกิดความเชื่อมั่นว่าตนเองทำได้ ทั้งนี้ นักศึกษาทุกคนจะได้รับการพัฒนาและผ่านการประเมินจากตนเองด้วยกระบวนการสะท้อนคิดร่วมกับอาจารย์ผู้สอน จนนักศึกษามีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง สามารถปฏิบัติทักษะการพยาบาลบรรลุความสำเร็จด้วยตนเอง ซึ่งประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จหลายๆ ครั้ง จะช่วยเพิ่มสมรรถนะแห่งตนในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานมากยิ่งขึ้น^{4,14} เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.33$) สอดคล้องกับผลการศึกษาศิราณี อิศร-หนองไผ่ และจุฑามาศ ศุโขตรี⁸ ที่พบว่านิสิตพยาบาลชั้นปีที่ 4 ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน มีค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.33$) เช่นเดียวกับนงนภัทร รุ่งเนย¹⁵ ที่จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการแนวคิดและ

หลักการประเมินสุขภาพแบบองค์รวมโดยการทำกิจกรรมกลุ่ม พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อผลการเรียนรู้โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.31$) มีสมรรถนะย่อย 3 ลำดับแรกที่อยู่ในระดับมากเช่นกัน คือ 1) การเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และ 3) ความตรงต่อเวลา ทั้งนี้อาจเนื่องจากสมรรถนะด้านจริยธรรมเป็นคุณสมบัติพื้นฐานอย่างแรกที่บุคคลพึงมีไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบต่อ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ การแยกแยะความถูกต้อง ความดี ความชั่ว การเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการมีจรรยาบรรณวิชาชีพซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของวิชาชีพพยาบาล ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงมีการสอดแทรกจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพไว้เกือบทุกรายวิชาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

สมรรถนะรายข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การวิเคราะห์ปัญหา/ประเด็นจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.62$) สนับสนุนการศึกษาของนิตยา สมบัติแก้ว และภาวิดา พุทธิพันธ์ ที่ว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มีการรับรู้สมรรถนะด้านการเขียนแผนการพยาบาล ผู้รับบริการและครอบครัวทั้งก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.69$, $SD = 0.61$)¹⁴ อาจเนื่องจากนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ยังไม่มีประสบการณ์การศึกษาผู้รับบริการเฉพาะกรณีที่เป็นผู้ป่วยจริง ซึ่งต้องใช้ความรู้ทั้งที่เป็นความรู้พื้นฐานและความรู้ทางการพยาบาลต้องใช้เวลามาก จึงเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากสำหรับนักศึกษาพยาบาลที่เริ่มฝึกปฏิบัติการพยาบาลและวางแผนการพยาบาลแก่ผู้รับบริการเป็นครั้งแรก ดังนั้น การจัดรูปแบบการสอนที่มีลักษณะสถาน-

การณ์คล้ายจริง หรือรูปแบบกรณีศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหา/ประเด็นจริยธรรม เป็นวิธีการที่จะช่วยผลักดันให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและเชื่อมโยงความรู้สู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างเข้าใจและสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้ดียิ่งขึ้น

2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, $SD = 0.51$) สอดคล้องกับการศึกษาของสมใจ เจียรพะพงษ์, พรณิภา ทองณรงค์, สุจินดา ศรีสุวรรณ, ปราวณี แสตคง, กุสุมาลี ไชยเมือง¹⁶ พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การทำงานกลุ่ม และความรับผิดชอบร่วมกันที่จะทำงานมอบหมายให้แล้วเสร็จตามกำหนดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.60$) สะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียนในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานจะแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อยๆ ละ 4-5 คน ทุกคนจะมีส่วนร่วมในงานที่มอบหมาย ทั้งบทบาทผู้นำและสมาชิกทีม นอกจากนั้นนักศึกษาทุกคนยังใช้ชีวิตในหอพักด้วยกัน ทำให้ต้องมีการสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมด้วย จึงเป็นการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการรับรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านนี้อยู่ในระดับมาก

3. ด้านทักษะการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.44$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สมรรถนะที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ การพยาบาลพื้นฐานโดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ของผู้รับบริการ ส่วนสมรรถนะที่มีค่าคะแนนเฉลี่ย น้อยที่สุดคือ ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการพยาบาล พื้นฐาน ($\bar{X} = 3.79$, $SD = 0.67$) เช่นเดียวกับศิริภรณ์ อินทรหนองไผ่ และจุฑามาศ คชโคตร⁸ พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 สามารถปฏิบัติการพยาบาล ชุมชนด้วยความเมตตา กรุณาและเอื้ออาทร โดย ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมและสิทธิของผู้ป่วย ปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจก บุคคล และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ใน ทางตรงข้ามสมรรถนะที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำใน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพนักศึกษาที่มีค่า เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่า ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.67$) ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการ ศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ซึ่งยังไม่ มีประสบการณ์เชิงคลินิก และเป็นการเริ่มฝึก ปฏิบัติในสถานการณ์จริงเป็นครั้งแรก ความมั่นใจ ในการเชื่อมโยงและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ในวิชาชีพพยาบาล อาจยังมีความไม่เชื่อมั่นว่า ตนเองจะสามารถปฏิบัติได้ จึงส่งผลให้การประเมิน ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะข้อนี้อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด

4. ด้านทักษะทางปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.08$, $SD = 0.46$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ระดับการรับรู้ค่าคะแนนเฉลี่ยที่มีระดับสูง ที่สุด คือ การรับรู้ในศักยภาพและจุดอ่อนของ ตนเองจากการฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.51$) รองลงมาคือ การคิดวิเคราะห์ อย่างเป็นระบบโดยใช้ศาสตร์การพยาบาลพื้นฐาน และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้ ($\bar{X} = 3.80$, $SD = 0.60$) ทั้งนี้เนื่องจากรายวิชามีการจัดการเรียนการสอน ด้วยรูปแบบการวิเคราะห์ตนเองผ่านการสะท้อน คิด รวมกับการเรียนรู้โดยการใช้ PDCA ซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างให้ความคิดว่าวิธีการดังกล่าวช่วยให้มีเวลา

ทบทวนการกระทำของตนเอง ค้นหาสาเหตุและ แนวทางปรับปรุงเพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น เกิด กระบวนการคิดเป็นระบบ มีผลงานการปฏิบัติการ พยาบาลที่ดีขึ้น สนับสนุนการศึกษาของเดือนทิพย์ เขษมโอภาส และปณิชา บุญสวัสดิ์ ที่นำรูปแบบ การเรียนการสอนด้วยวงจรคุณภาพเดมมิ่งมาใช้ในการ ฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน พบว่านักศึกษา พยาบาลมีการรับรู้สมรรถนะในการเรียนรายวิชา การปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานดีขึ้น มีความพาสึก ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล⁶

5. ด้านความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, $SD = 0.41$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายวิชา มีการเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนการเริ่มฝึก ปฏิบัติจริง โดยการปฐมนิเทศโครงการก้าวแรกสู่ วิชาชีพ เพื่อลดความวิตกกังวลและความเครียด การทบทวนความรู้ในภาคทฤษฎีเพื่อนำไปใช้ในการ ปฏิบัติและการพัฒนาคุณลักษณะการปฏิบัติทักษะ การพยาบาล เช่น การวางแผนการพยาบาล การ คำนวนยาและสารละลาย เป็นต้น อีกทั้งมีการ ประเมินความรู้ของนักศึกษาก่อนเริ่มฝึกปฏิบัติงาน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและติดตามผู้เรียนตาม สมรรถนะผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับการ ศึกษาของศิริจิตร์ จันทร และธัญลักษณ์ บรรลือชิตกุล ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีการเตรียมความพร้อม ด้านความรู้เพียงพอส่งผลต่อการปฏิบัติการพยาบาล ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 90.6⁵ จึงอาจเป็น เหตุผลที่ทำให้ผู้เรียนรับรู้ถึงสมรรถนะด้านนี้อยู่ใน ระดับสูง

6. ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข และการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.44$) สอดคล้องกับการศึกษาของ มณฑิลา จำภา¹⁷ ที่มีการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้

รู้ด้านนี้อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.65$, $SD = 0.48$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าสมรรถนะด้านการสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การนำเสนอในชั้นเรียน รวมถึงการเขียนแผนการพยาบาลและบันทึกทางการพยาบาล มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.61$) สนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพของนักศึกษาระบุว่า “ไม่กล้าพูดคุยกับผู้รับบริการและญาติ ไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร ไม่มั่นใจ” “ไม่กล้าพูดเพราะกลัวตอบผิด” “ไม่รู้จะพูดอย่างไรให้เพื่อนและอาจารย์เข้าใจ สรุปประเด็นสำคัญไม่เป็น” “ท่าทางและคำพูดอาจารย์ทำให้กดดัน” ดังนั้นรายวิชาควรเพิ่มการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การพูด รวมถึงการนำเสนอในชั้นเรียน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ไม่ทำให้ผู้เรียนอึดอัด กล้าที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้สอนมากขึ้น

2. ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.96 คิดเห็นว่า รูปแบบการสอนข้างเคียงเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักศึกษามุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชา เนื่องจากการสอนที่นักศึกษาได้เรียนรู้ตั้งแต่วิธีการสื่อสารกับผู้รับบริการ การเชื่อมโยงปัญหาภาวะสุขภาพกับการปฏิบัติการพยาบาลจากสถานการณ์จริง การปฏิบัติการพยาบาลที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นการบูรณาการทั้งด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพของนักศึกษาที่ระบุ “การได้ฝึกทดลองปฏิบัติในสถานการณ์คล้ายจริงที่ห้องปฏิบัติการพยาบาลเป็นการเตรียมตัวที่ดี” “การสอนข้างเคียงเป็นรูปแบบที่ทำให้เข้าใจภาวะสุขภาพผู้รับบริการมากขึ้น” “เป็นการบูรณาการความรู้และทักษะการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องครบทุกด้าน

ตามที่รายวิชากำหนด” ลำดับต่อมาคือ รูปแบบการสอนสาธิต คิดเป็นร้อยละ 73.54 เพราะทำให้ผู้เรียนเข้าใจขั้นตอนที่ถูกต้องและรู้สึกมั่นใจในทักษะการพยาบาลก่อนการปฏิบัติจริงกับผู้รับบริการ ส่วนอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การศึกษาผู้รับบริการเฉพาะกรณี กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกันว่าเป็นรูปแบบที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักการปรับเปลี่ยนแผนการพยาบาลให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพราะบุคคลมีความแตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 52.91 ในขณะที่อีกร้อยละ 47.09 ไม่เห็นด้วยเนื่องจากการเขียนแผนการพยาบาลต้องใช้เวลาในการวิเคราะห์และเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ ทำให้นอนดึกและเกิดความเหนื่อยล้าในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับบริตารต์น์ พานชูวงศ์ และธัญลักษณ์ บรรลิตกุล¹⁸ ที่พบว่าสาเหตุของความเหนื่อยล้าของนักศึกษาพยาบาลในขณะขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน คือ ความยากในการเขียนแผนการพยาบาลผู้รับบริการเฉพาะกรณี ร้อยละ 29.45 ลำดับรองลงมาคือ การพักผ่อนไม่เพียงพอจากการนอนดึกกว่าปกติเพราะต้องเขียนแผนการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 29.45 เช่นเดียวกับธัญลักษณ์ บรรลิตกุล และวิไลพร สิงหนัดกิจ¹⁹ ที่ศึกษาความสามารถในการเขียนแผนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 พบว่านักศึกษาไม่เข้าใจกระบวนการพยาบาล โดยเฉพาะการเขียนข้อวินิจฉัยการพยาบาล ต้องใช้เวลานานในการเขียนแต่ละปัญหา ทำให้นอนดึก ตื่นเช้า ดังนั้น จากผลการวิจัยครั้งนี้รายวิชาควรค้นหาแนวทางหรือวิธีการเขียนแผนการพยาบาลที่ผู้เรียนเข้าใจและมีความสุขในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการวางแผนการพยาบาล ซึ่งสนับสนุนการศึกษาของนพนัฐ จำปาเทศ และคณะ²⁰ ที่มีการใช้แผนผัง

ความคิดในการเขียนแผนการพยาบาล ซึ่งพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในวิธีการดังกล่าว เพราะทำให้เข้าใจ สามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ ของกระบวนการพยาบาล โดยสรุปออกมาเป็นแผนผังความคิดที่มีทุกขั้นตอนครบถ้วน และวางแผนการดูแลได้สอดคล้องกับภาวะสุขภาพผู้ป่วยปัจจุบัน

ส่วนการวิเคราะห์ตนเองผ่านการสะท้อนคิด กลุ่มตัวอย่างบางส่วนเห็นว่าเป็นวิธีที่ทำให้ได้ ทบทวนและสะท้อนการกระทำของตัวเอง ช่วยให้ เกิดความเข้าใจและการเรียนรู้จากประสบการณ์นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาตนเอง คิดเป็นร้อยละ 23.28 ในทางตรงข้ามรูปแบบการสอนที่กลุ่ม ตัวอย่างรับรู้ว่าได้ส่งเสริมการเรียนรู้ในรายวิชา คือ การประชุมปรึกษาหารือก่อนและหลังปฏิบัติการพยาบาล และการประชุมปรึกษาหารือทางการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 74.07 และ 60.79 ตามลำดับ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่กลุ่มตัวอย่าง ระบุว่า การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาน้อย เนื่องจากการขาดการเตรียมความพร้อมด้านความ

รู้ไม่เพียงพอ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือการ เป็นผู้นำกลุ่ม จึงอาจส่งผลให้การประเมินรูปแบบ การสอนดังกล่าวใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรมีการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ จำลองคล้ายจริง (Simulation scenario) ตั้งแต่ รายวิชาภาคทฤษฎีเป็นรูปแบบการสอนที่ช่วยผลักดัน ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เชิงระบบ เข้าใจ และนำสู่ การคิดแก้ไขปัญหาได้อย่างมีวิจารณญาณเพื่อ ความต่อเนื่องในการเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาค้นครั้งนี้จะนำไปปรับปรุงการจัดการ เรียนการสอนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มากขึ้นและศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอน ในสถานการณ์จำลองคล้ายจริง (Simulation scenario) ต่อการรับรู้สมรรถนะด้านการคิดอย่าง มีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลในรายวิชา การพยาบาลพื้นฐานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. Bureau of Higher Education Standards and Evaluation, Office of the Higher Education Commission. Higher education standards and related standards. 6th ed. Bangkok: Parbpim Printing; 2010. (in Thai)
2. Thailand Nursing and Midwifery Council. Competencies of nursing and midwifery professionals [Internet]. 2010 [cited 2019 Feb 25]. Available from: <https://www.tnmc.or.th/news/91>.
3. The Thai Red Cross College of Nursing. Bachelor of Nursing Science Program (Updated Curriculum 2012). Document for Seminar in Bachelor of Nursing Science Program (Updated Curriculum 2012). Bangkok: The Thai Red Cross College of Nursing; 2012. (in Thai)

4. Tantalanutkul S, Wongsawat P. Stress and stress management in nursing students. Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit Journal 2017;9(1):81-92. (in Thai).
5. Janton S, Bunlikitkul T. Readiness to practice in the fundamentals of nursing practicum among nursing students at The Thai Red Cross College of Nursing. TRCN J 2012;5(1): 32-45. (in Thai)
6. Khasemophas D, Boonsawad P. The effects of the Deming Cycle-based learning on nursing students's perceptions of self-efficacy and well-being toward Fundamental Nursing Practicum at The Thai Red Cross College of Nursing. TRCN J 2015;8(2):99-108. (in Thai)
7. Khammani T. Teaching science: knowledge for effective management of learning process, 18th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press. 2014. (in Thai)
8. Intaranongpai S, Kotchakot J. The learning outcome under the qualifications framework for higher education (TQF) in Community Nursing Practicum subject, Bachelor of nursing science. JOPN 2017;9(2):104-14.(in Thai)
9. Kungvon J, Suksaen N. The relationship between satisfaction towards teaching-learning process and learning outcomes of Thailand quality framework in maternal-newborn and midwifery nursing practice 2, third year Air Force Student Nurses. Journal of the Police Nurse 2014;6(2):134-43. (in Thai)
10. Suttipong P, Suttharangsee W, Kongsuwan V, Mamah P, Christraksa W. Learning outcomes and teaching learning strategies in Mental Health and Psychiatric Nursing Course as perceived by the Second Year Nursing Students. Songklanagarind Journal of Nursing 2015;35(2):191-204. (in Thai)
11. Nantsupawat R, Keitlertnapha P, Chontawan R, Roongruangsri S, Chitpakdee B, Thungjaroenkul P, et al. Evaluation of the course 'Health Development Project' enrolled by fourth-year Faculty of Nursing Students, Chiang Mai University. Thai Journal of Nursing Council 2012;27(special issue):102-13. (in Thai)
12. Boonbumrung N, Poomwattana S. The effects of the suctioning practice program by using a simulation situation on the knowledge, skill and confidence among third year nursing students at The Thai Red Cross College of Nursing. TRCN J 2014;7(1):38-47. (in Thai)
13. Wattanatornnan S, Sangsongrit N. Effect of a nursing skills enhancement program on knowledge and confidence in nursing students enrolling in Nursing Care of Adult and Aging Practicum II. Journal of The Royal Thai Army Nurses 2017;18(1):157-66. (in Thai)

14. Sombatkaew N, Putthikun P. Perception of self-efficacy in Fundamentals of Nursing Practicing among sophomore nursing students at the Thai Red Cross College of Nursing. *Journal of Nursing Siam University* 2015;16(30):51-62. (in Thai)
15. Rungnoi N. Effects of integrated learning method on the learning outcomes towards concept and principle of holistic health assessment under Thai Qualifications Framework for Higher Education among nursing students. *Journal of Phrapokklao Nursing College* 2016;27(1):43-55. (in Thai)
16. Jearapong S, Tongnarong P, Srisuwan S, Saedkong P, Chaimung G. Effects of learning activities based on contemplative education model on nursing students' learning outcomes following Thai Qualifications Framework (TQF) in the subject of life skill (SH.1102). *Journal of Nursing and Education* 2013;6(2):100-12. (in Thai).
17. Chapha M. The study of learning outcomes under Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF : HEd) in Community health nursing practice subject as perceived by the Air Force Student Nursing ; Academic year 2012. *Royal Thai Air Force Medical Gazette* 2013;59(2):37-45. (in Thai)
18. Panchuwong T, Bunlikitkul T. Fatigue and fatigue management during the Fundamentals of Nursing Practicum for Nursing Students at the Thai Red Cross College of Nursing. *TRCN J* 2010;3(1-3):59-71. (in Thai)
19. Bunlikitkul T, Singhatanadgid W. Perception of ability of student nurses at the Thai Red Cross College of Nursing in 2007 in creating nursing care plans during the Fundamentals of Nursing Practicum. *TRCN J* 2009;2(1):60-76. (in Thai)
20. Jampatard N, Lerdpark P, Kantarakawong S. Nursing care plan writing skills using critical thinking and mind mapping: Lesson learned from students. *HCU J* 2014;18(35): 93-106. (in Thai)